

§ Секція 5 «Економіка»

Безверхий Костянтин Вікторович

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна*

ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Звітність зі сталого розвитку дійсно є однією з найбільш динамічно розвиваючихся сфер у світі бізнесу та корпоративного управління. Вона відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості діяльності підприємств та допомагає визначити, наскільки організація реалізує цілі сталого розвитку (*англ.*: SDGs — Sustainable Development Goals), які були визначені ООН. Зокрема, така звітність фокусується не лише на фінансових результатах, а й на впливі підприємства на навколишнє середовище, соціальну сферу та ефективність управління (*англ.*: ESG – Environmental, Social, and Corporate Governance).

Водночас, прийняття Директиви ЄС 2022/2464 «Щодо корпоративної звітності про сталий розвиток» [1], Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку [2] та відповідної Таксономії ЄС [3] в країнах ЄС, а також затвердження указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019 [4], Стратегії запровадження підприємствами звітності зі сталого розвитку [5] в Україні потребує проведення бібліометричного аналізу щодо поняття «звітність зі сталого розвитку» для його коректного застосування.

В наших попередніх дослідженнях [6] було розглянуто імплементацію європейських стандартів звітності про сталий розвиток.

У процесі проведеного дослідження нами був здійснений бібліометричний аналіз, спрямований на вивчення наукових публікацій, що стосуються теми «звітність зі сталого розвитку». Для цього ми використали наукометричну базу даних Scopus, яка є однією з найбільш авторитетних у світі, а також програмне забезпечення VOSviewer для побудови бібліографічних карт. Під час аналізу ми застосували кілька ключових критеріїв, що дозволили здійснити детальну оцінку та візуалізацію тенденцій у даній сфері:

- 1) пошук проводився за словами «звітність зі сталого розвитку»;
- 2) проміжок часу – період 1994-2025 рр.

Всю нашу вибірку (1820 статей) було завантажено у програмне забезпечення VOSviewer. Пошук в даному програмному забезпеченні був спрямований на виявлення частоти спільного використання авторами термінів «звітність зі сталого розвитку» у назвах статей. Також, нами були встановлені обмеження, за яким словосполучення «звітність зі сталого розвитку» повинно зустрічатися не менше 34 разів. Бібліометрична карта надає інформацію щодо частоти використання «звітність зі сталого розвитку» за величиною кола, а також дає можливість прослідкувати варіанти категорій в середині кластерів і між ними. Візуально результати дослідження наведені на рис. 1. Такий підхід до аналізу дозволяє не тільки оцінити тенденції в розвитку теми звітності зі сталого розвитку, але й зрозуміти, які підкатегорії та пов'язані поняття є важливими для наукової спільноти.

На графіку (рис. 1) можна побачити кілька великих кластерів, які відображають основні теми досліджень, пов'язаних зі звітністю зі сталого розвитку. Кожен кластер складається з термінів, які часто зустрічаються в наукових публікаціях, а їх розмір показує частоту їх використання.

В процесі групування статей, що присвячені звітності зі сталого розвитку було встановлено, що за частотою вживання понять було визначено 20 ключових слів (частота згадування > 33).

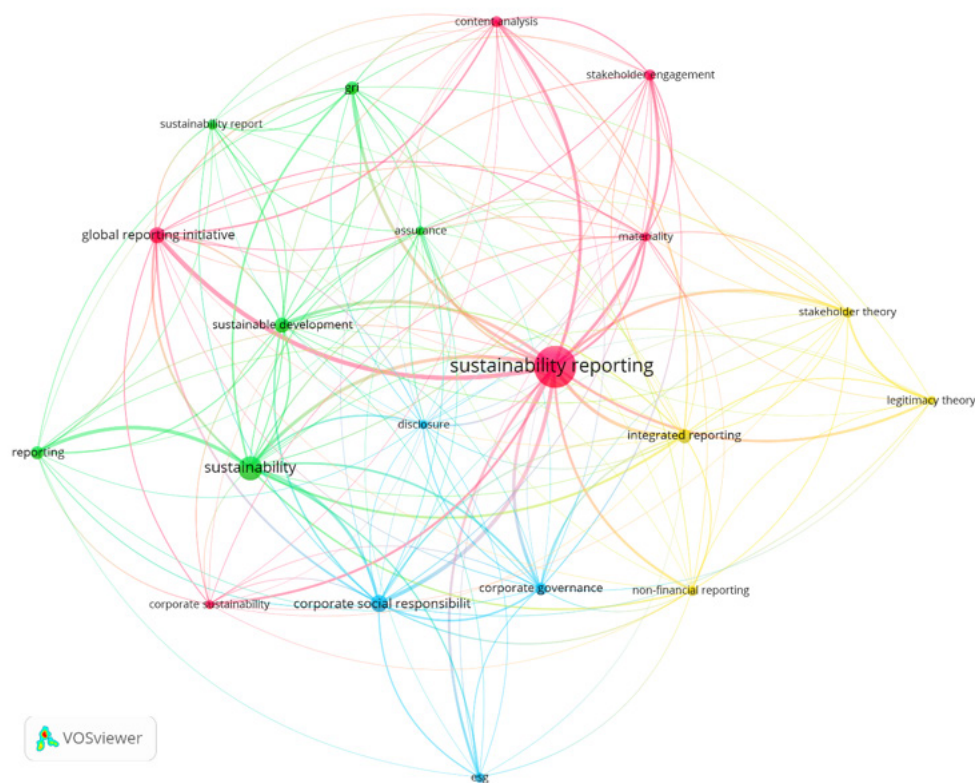


Рис. 1. Візуалізація найбільш вживаних категорій у статтях, що присвячені словосполученню «звітність зі сталого розвитку»

Джерело: розроблено авторами за допомогою програми VOSviewer на основі бази статей Scopus

Кластеризація досліджень у сфері звітності зі сталого розвитку наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Кластеризація досліджень у сфері звітності зі сталого розвитку

№	Колір кластера	Найбільш вживаний термін	Кількість ключових слів	Супутні основні ключові слова
1	Червоний	Звітність зі сталого розвитку (sustainability reporting)	5	Глобальна ініціатива звітності (global reporting initiative), контент-аналіз (content analysis), залучення зацікавлених сторін (stakeholder engagement), корпоративна сталість (corporate sustainability), суттєвість (materiality)
2	Зелений	Сталість (sustainability)	5	Сталий розвиток (sustainability development), ГІЗ (GRI), звітність (reporting), звіт зі сталого розвитку (sustainability report), впевненість (assurance)
3	Синій	Корпоративна соціальна відповідальність (corporate social responsibility)	3	Корпоративне управління (corporate governance), ESG, розкриття (disclosure)
4	Жовтий	Інтегрована звітність (integrated reporting)	3	Теорія зацікавлених сторін (stakeholder theory), нефінансова звітність (non-financial reporting), теорія легітимності (legitimacy theory)

Джерело: розроблено автором на основі даних, що отримані за допомогою програмного забезпечення VOSviewer

В процесі проведеного дослідження з'ясовано кластеризацію понятійного ландшафту звітності зі сталого розвитку, який являє собою 4 напрямки (кластери), що проаналізовані з даної тематики. Найбільшим кластером являється «червоний», в якому проводяться дослідження в напрямі звітності

зі сталого розвитку, глобальної ініціативи звітності, контент-аналізу, залучення зацікавлених сторін, корпоративної сталості, суттєвості.

«Зелений» кластер групує в собі терміни про сталість, сталий розвиток, ГІЗ (GRI), звітність, звіт зі сталого розвитку, впевненість. Він щільно переплітається із «синім» і «червоним» кластером, що свідчить про нерозривність даних понять з досліджуваною темою.

Водночас, «синій» кластер, зосереджений на таких термінах, як корпоративна соціальна відповідальність, корпоративне управління, ESG, розкриття. Разом з тим, «жовтий кластер» містить такі поняття як інтегрована звітність, теорія зацікавлених сторін, нефінансова звітність, теорія легітимності.

Бібліометричний аналіз, заснований на статтях з бази Scopus, дає можливість чітко простежити динаміку розвитку досліджень у галузі звітності зі сталого розвитку. Це дослідження дозволяє краще зрозуміти, які питання є найбільш актуальними для наукової спільноти, а також виявити ключових авторів, установи та тенденції, що сприяють розвитку цієї важливої галузі в межах глобальних зусиль щодо сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності.

Література

1. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464>.

2. Annex 1 to the Commission Delegated Regulation supplementing Directive 2013/34/EU as regards sustainability reporting standards. (2023). https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772.

3. SASB Standards Taxonomy and supplemental materials (2024). URL: <https://sasb.ifrs.org/wp-content/uploads/2024/11/SASB-Standards-Taxonomy-2024.zip>.

4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 21.03.2025).

5. Стратегія запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 жовтня 2024 р. № 1015-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.03.2025 р.).

6. Безверхий К. Імплементация европейских стандартов отчетности про устойчивый развитие. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2. С. 134-150. Серія. Економічні науки. [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)08](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)08).